

Kvotekuppet: Fiskebåter som ikke fisket og rustholker sikret milliardverdier

Metoderapport Skup
Oslo, 12. januar 2026

Innsendere

Fredrik Kampevoll
fredrik.kampevoll@nrk.no
+47 417 67 111

Line Tomter
line.tomter@nrk.no
+47 971 50 094

Reportasjeleder og kontaktperson

Arve Bartnes
arve.bartnes@nrk.no
+47 911 64 223

En ekstra takk til

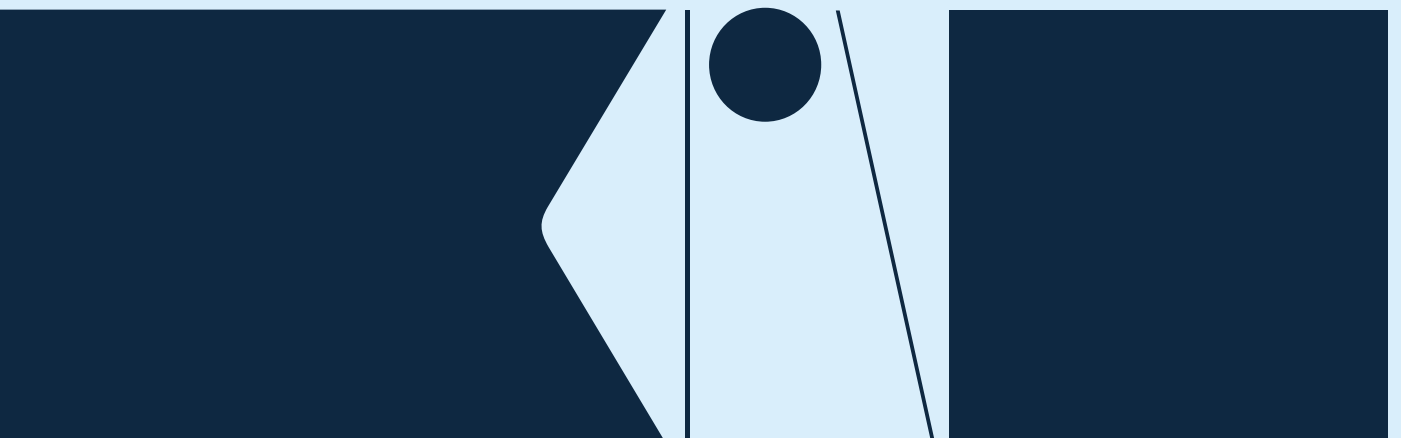
Dan Kåre Engebretsen, Ksenia Novikova og Arild Eskeland

Publisert fra

9. mars 2023 – arbeidet fortsetter

NRK Nyheter

Gravegruppa og økonomi- og politikkkredaksjonen
Bjørnstjerne Bjørnsons plass 1, 0340 Oslo

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
2.0 Metoder og funn	2
2.1 For stort for Excel: Slik løste vi problemet	3
2.2 Kobling av data	3
2.4 Slik knakk vi hemmeligholdet	4
2.5 Regnskapene viste kraftig gjeldsvekst	5
2.6 Å kryssjekke flere datakilder	5
2.7 En forvirrende telefonsamtale om snøkrabber	7
2.8 Fra jungeltelegraf til Excel	7
2.9 KI: Slik fant vi fiskebåter som ikke fisket	8
2.10 Radiokallesignaler	9
2.11 Innsyn i kvitteringer	10
2.12 En landkrabbe leser kvitteringer	11
2.13 Kryssjekken myndighetene ikke gjorde	11
2.14 Sporing av skip	12
2.15 Informasjon utenfor postlister og databaser	13
3.0 Kildearbeid	14
4.0 Spesielle erfaringer	14
4.1 Kompliserte saker – stor interesse	15
4.2 Motstand	15
4.3 Organisering	15
5.0 Konsekvenser	15
6.0 Publiserte saker:	17

1.0 Innledning

Fiskekvoter er en del av fellesskapets ressurser og skal i utgangspunktet ikke være et spekulasjonsobjekt. NRK har avslørt at myndighetene, som skal kontrollere kvotesystemet, har tillatt spekulasjon.

I en rekke saker har NRK avdekket hvordan handel med fellesskapets ressurser er blitt en milliardindustri, preget av hemmelighold og omgåelse av regelverket.

Dette er de viktigste funnene i NRKs saker:

- Snøkrabbekvoter staten ga bort gratis ble etter kort tid videresolgt av redere for opp mot 200 millioner kroner.
- Staten ga bort gullkantede snøkrabbekvoter til fiskebåter som ikke fisket.
- Staten ga snøkrabbekvoter til en rekke fiskebåter, selv om de ble ombygd lenge etter at fristen var gått ut.
- Fiskeredere fikk snøkrabbekvoter, selv om investeringer de hadde gjort ikke var spesifikke for snøkrabbefiske.
- Med 32 kilo reker og en uspiselig fangst sikret rederbrødre svært verdifulle snøkrabbekvoter.
- Omfattende kvotehandler gjorde at en fiskereder tjente mer jo mindre han fisket.
- Høy prisvekst på kvoter i annenhåndsmarkedet har gjort at noen fiskeredere har tjent milliarder. En konsekvens er at unge sliter med å etablere seg i næringen.
- Den kraftige prisveksten på kvoter har gjort at gjelden i fiskerinæringen har økt dobbelt så mye som i resten av næringslivet.

En av de store utfordringene i dette prosjektet er hemmelighold, blant annet om kvotepriser. Det har vi jobbet oss forbi med å utvikle egne metoder og seigt kildearbeid.

Sakene våre traff en nerve. Mange fikk høye lesetall. Debatten tok mer fyr enn vi hadde ventet, og det har vært sterke politiske reaksjoner. Kontrollkomiteen på Stortinget undersøker nå statsrådets håndtering av snøkrabbekvotene.

Etter stadig nye avsløringer har fiskeriministeren satt i gang en gjennomgang av hele kvotesystemet. Dette er bunnplanken i norsk fiskeripolitikk.

2.0 Metoder og funn

Utgangspunktet for dette arbeidet var fortellinger om påstått juks i fiskerinæringen. Da vi undersøkte denne hypotesen, fikk vi informasjon om at dagens kvotesystem hadde store mangler som lett kunne utnyttes. Fiskeredere hadde tjent enorme summer på kvotehandel, i strid med intensjonene i norsk fiskeripolitikk. Kunne det virkelig stemme? Vi spisset arbeidet vårt mot kvotesystemet.

Metodemessig var dette et krevende prosjekt. Vi opplevde at vesentlig informasjon ikke fantes hos offentlige myndigheter, og at tilgjengelig informasjon var fragmentert og krevende å jobbe med.

Sakene er basert på omfattende innsyn, kobling av data, stordataanalyse, koding i Python med hjelp av ChatGPT, kryssjekking av informasjon fra ulike kilder og langvarig kildearbeid.

I de kommende avsnittene vil vi gå gjennom metodene vi har brukt, utviklet og funnene de ga.

2.1 For stort for Excel: Slik løste vi problemet

Vi startet arbeidet med å hente inn og sammenstille store datamengder. En nøkkelkilde var seddeldatabasen til Fiskeridirektoratet. Sedler viser detaljert informasjon om all fisk som er levert av yrkesfiskere til fiskemottak. All lovlig omsetning av fisk skal registreres på sedler.

Informasjonen inkluderer alt fra opplysninger om båten som har fisket, til art, mengde og kvalitet på det som er levert. Sist, men ikke minst, viser sedlene nøyaktig hva fiskeren fikk betalt for fangsten.

Disse dataene ligger åpent ute på Fiskeridirektoratets hjemmesider, og filene oppdateres fortløpende med nye fiskefangster.

Excel har en grense på litt over én million rader. Den store detaljrikdommen i sedldataene gjorde at det var for stort til å behandles i Excel. Men vi fant en løsning.

I stedet for linjer for hver enkelt fiskelevering ønsket vi én linje per fiskeriselskap. Dette fikk vi ved å summere fangstverdien per selskap i Python. Dette er et programmeringsspråk som blant annet brukes til databehandling. Det ga oss et

håndterbart datasett, som viste nøyaktig hvor mye hver eneste reder fikk betalt for fisk og skalldyr i et gitt år.

Dette gjorde vi for årene 2016 til 2020. Vi valgte denne perioden siden datakvaliteten var for dårlig før 2016, og etter 2020 hadde vi ikke komplette data for hva fiskerne fikk betalt.

2.2 Kobling av data

Tallene vi satt på nå var en begynnelse. For å finne ut hva fiskeredere hadde tjent penger på, ville vi koble seddeldataene med fiskerederienes regnskaper. Ved å se på forskjellen mellom disse tallene, kunne vi se hva rederiene tjente utenom fisk, for eksempel handel med kvoter og båter.

Nå startet arbeidet med å innhente og koble dataene. I seddeldatabasen lå organisasjonsnummeret til rederiene inne under variabelen FiskerID. Organisasjonsnummer er en unik ID for hvert eneste norske selskap. Denne ID-en kunne vi bruke for å koble fangsttallene med selskapenes regnskaper.

Regnskapsdataene hentet vi ut fra Bizweb, en tjeneste som samler inn alle norske selskapers regnskaper. Selve uttrekket gjorde vi i Python via Bizwebs API. Et API er en tjeneste som lar programmer maskinelt hente ut informasjon fra en database.

Dataene vi hentet var for driftsinntekter, årsresultat, gjeldsgrad og egenkapital. Vi hadde nå et Excel-ark med regnskapene og fangstinntektene til alle norske fiskerederier mellom 2016 og 2020.

Dette var et gjennombrudd: Da vi sammenlignet regnskapsførte inntekter med fiskeriinntektene, hadde mange fiskeriselskaper langt høyere inntekter enn fangstinntektene på sedlene tilsa.

Hvor kom disse pengene fra?

2.3 Datamangel: Et menneske ble løsningen..

Regnskapene viste at fiskerederier ofte hadde store salgsgevinster fra salg av båter og kvoter. Salgsgevinster betyr at eiendeler selges for en høyere sum enn regnskapsført verdi. Disse gevinstene ble ført i regnskapet under posten *annen driftsinntekt*. Inntekter fra fisk ble som hovedregel regnskapsført som salgsinntekter.

Her ble det tydelig for oss at vi ikke hadde gode nok data. Vi trengte tall som skilte mellom annen driftsinntekt og salgsinntekter i regnskapene for å vite hvor mye inntekt som kom fra fangst. Problemet var at disse postene ikke lå inne i Bizwebs API. Vi antok at dette lå inne i Bizwebs databaser, siden de har selskapenes komplette regnskap.

Vi sendte derfor en e-post til Bizwebs brukerstøtte, som etter noen runder satte oss i kontakt med en fagperson. Personen bekreftet at de hadde tallet i dataene sine, og la det inn som variabel i API-et for oss. Et generelt tips er at API-er driftes av mennesker som ofte kan hjelpe både med bruk og med endringer av tjenesten.

2.4 Slik knakk vi hemmeligholdet

Nå hadde vi dataene vi trengte. Vi så at rederier hadde alt fra noen hundre tusen til hundrevis av millioner i annen driftsinntekt. Tallene våre ga altså et unikt innblikk i en av de store snakkisene i fiskerinæringen, nemlig en systematisk oversikt over hvor mye noen fiskeredere kan ha tjent på den sterke prisveksten på kvoter.

Selv om kvoter gir rett til fellesskapets ressurser, er salgsprisene vanskelig tilgjengelige for offentligheten, myndighetene og media.

Før vi kunne publisere en sak, måtte vi sjekke med rederiene om summene under annen driftsinntekt faktisk kom fra båt- og kvotesalg. For å avgrense arbeidsmengden, valgte vi å kun se på de 10 selskapene med størst summer under annen driftsinntekt.

I dialogen med selskapene bekreftet de at annen driftsinntekt var salgsgevinster, og at salgsgevinstene var et resultat av verdistigning på båter og kvoter.

Det resulterte i saken «Styrtrike redere skviser unge fiskere». I denne saken viste vi at de 10 rederiene som hadde tjent mest på kvotesalg satt igjen med salgsgevinster på til sammen 1,4 milliarder kroner. Dette kom i stor grad av økte kvotepriser.

En konsekvens vi kunne vise var at unge fiskere slet med å etablere seg i næringen på grunn av de stadig økende prisene på kvoter.

2.5 Regnskapene viste kraftig gjeldsvekst

Vi kunne også vise en annen konsekvens av de økte kvoteprisene. Siden vi hadde et fullstendig datasett med regnskapene til norske fiskere, kunne vi se hvordan

gjelden i næringen utviklet seg. I API-et fra Bizweb var det tall for gjeldsgrad og egenkapital, men ikke gjeld.

Vi kunne likevel enkelt beregne gjelden ved å multiplisere gjeldsgrad med egenkapital. Ved å sjekke tallet vi fikk for gjeld opp mot bedriftenes regnskap, fikk vi bekreftet at utregningen vår ga riktig tall på gjeld.

Deretter kunne vi summere gjelden til alle rederiene i Excel-arket vårt. Disse summene viste at fiskeredernes gjeld hadde økt med 45 prosent fra 2016 til 2021. For å sette dette i perspektiv ville vi sjekke gjeldsveksten i næringslivet generelt. Dette tallet fant vi i SSBs statistikk for bedrifter i Fastlands-Norge.

Dette viste noe oppsiktsvekkende, nemlig at gjeldsveksten for norske redere var dobbelt så høy som i norsk næringsliv. Vi kunne nå skrive saken «Eksplodiv gjeldsvekst hos fiskeritoppene». Her kunne vi løfte frem risikoen det gir for norsk fiskerinæring dersom den møter økonomiske vansker, for eksempel reduserte kvoter, svakere kronekurs eller lavere priser.

2.6 Å kryssjekke flere datakilder

I datasettet vi hadde laget var det mer gull. Vi så at flere store rederier hadde betydelige avvik mellom salgsinntekter og det de hadde tjent på fisk. Hvor kom disse inntektene fra?

En fiskereder hadde spesielt stort avvik: sørlendingen Carl Aamodt. Fra 2016 til 2020 hadde fiskerederiet hans en kvart milliard kroner i salgsinntekter som ikke var fra fisk. I denne perioden tjente rederiet mer og mer, selv om inntektene fra fiskeri gikk ned, viste tallene våre.

I notene til regnskapet stod det at salgsinntektene kom fra fiskeri. Vi spurte Aamodt hvor inntektene kom fra. Samtidig sendte vi ham datasettet med sammenstillingen av rederiets fangstverdier og salgsinntekter.

Aamodt svarte at vi måtte sjekke kvote- og båtsalg, uten at han ville gi detaljer om salgene. Det første vi gjorde var å sjekke hvilke fiskefartøy Aamodt hadde eid mellom 2016 og 2020. Slike eierskap registreres i Sjøfartsdirektoratets skipsregister.

Vi søkte opp organisasjonsnumrene til selskapene i Aamodts rederi og laget en liste i Excel over alle fartøyene. Denne oversikten sendte vi til Aamodt, som svarte at båter manglet. Hvilke som manglet, sa han ikke.

For å være sikker på at vi hadde alle båtene, ba vi Sjøfartsdirektoratet om å sjekke alle båtene som var knyttet til selskapene i Aamodts rederi. De fant enda flere, og vi satt med over 20 båter som Aamodt eide eller hadde eid. Fiskerederen hadde altså eid svært mange båter, noen av dem i kort tid. De korteste eierskapsperiodene var bare tre uker. Hvorfor?

Svaret fant vi i fiskeriregelverket. For å unngå at kvoter blir et spekulasjonsobjekt må fiskekvoter være registrert på en båt. Målet er at kvoter skal gå til båter som brukes til fiske. Vi ønsket derfor å sjekke om båtene Aamodt kjøpte og solgte ble brukt til fiske.

Neste skritt var å sjekke båtenes fiskeriaktivitet. Det kunne vi gjøre gjennom seddelregisteret. Gjennomgangen vår viste at flesteparten av båtene og kvotene Aamodt hadde kjøpt og solgt ikke ble brukt til fiske. Dette var et journalistisk funn som overrasket oss.

Nå ville vi finne ut hva Aamodt tjente på handlene. Hvem Aamodt hadde handlet båter med fant vi i skipsregisteret. Hvem kvotene ble kjøpt fra og solgt til fant vi i kvoteregisteret til Fiskeridirektoratet. Denne informasjonen plottet vi inn i et Excel-ark.

Prisen for disse fant vi i regnskapene til de han handlet med. Revisorkilder pekte på at notene til regnskapene har en tabell over driftsmidler. «Tilgang driftsmidler» viser kjøp av båter og kvoter, mens «avgang driftsmidler» viser salg. Ved å plote disse summene inn i Excel-arket fant vi ut at Aamodt hadde tjent store summer på kvotehandler.

Men hva skjedde med alle fiskebåtene som ikke fisket? For å finne ut av dette, sjekket vi båtenes posisjonsdata (AIS). Kartleggingen vår viste at flere av fiskebåtene hadde ligget i havn i mange år. Et av fiskefartøylene som var spesielt interessant, var den gamle tresjarken «Topsy». Den sluttet å sende ut posisjonsdata før Aamodt kjøpte skipet, og vi hadde kildeinformasjon om at båten var hogd opp.

Aamodt avviste først dette. Men da vi søkte etter båtnavnet på Facebook oppdaget vi at «Topsy» ble slept til opphogging før Aamodt kjøpte den. Likevel kunne han kjøpe og selge kvoter med denne båten. Fiskeridirektoratet klarte ikke å svare klart på om dette var innenfor regelverket eller ikke.

Nå kunne vi publisere saken «Fiskeren som tjente mer jo mindre han fisket». Den gir et unikt innblikk i hvordan smutthull i regelverket gjorde det mulig å tjene store

summer på kvotespekulasjon. Arbeidet viste oss også svakheter i dagens kvotesystem og hvordan dette kan undersøkes journalistisk.

Da vi senere undersøkte snøkrabbekvoter staten hadde delt ut gratis, dukket Carl Aamodt og fiskebåter som ikke fisket opp på nytt.

2.7 En forvirrende telefonsamtale om snøkrabber

Rederne som ringte NRKs journalist var oppskaket. Myndighetene har delt ut gratis snøkrabbekvoter verdt flere milliarder, og det er en skandale hvordan de har gjort det, mente de. Flere av dem som hadde fått snøkrabbekvoter burde aldri fått dem, og at flere allerede var solgt eller skulle selges for høye summer.

Hvordan dette skulle ha skjedd var vanskelig å få grep om. Men innsikten vi nå hadde i kvotesystemet gjorde at vi raskt skjønnte at dette kunne være veldig spennende. Vi avtalte derfor at NRK skulle møte dem og andre som reagerte på kvotetildelingene.

Før møtet leste vi oss opp på forskriften for tildelingene av snøkrabbekvotene. Hovedregelen var at fiskefartøy måtte ha fisket snøkrabbe i to av årene 2020, 2021 og 2022 innen 16. mai 2022. Men ett unntak regjeringen ga skulle vise seg å bli sentralt: Fiskefartøy som var bygd om til snøkrabbefiske før 16. mai 2022 kunne få snøkrabbekvoter.

2.8 Fra jungeltelegraf til Excel

Suksesskriteriet i sakene om kvotehandel var å gjøre dem så spesifikke som mulig. Vi var derfor tydelige fra start på at vi måtte gå i dybden på konkrete båter som hadde fått snøkrabbekvoter. Før møtet med fiskere og redere lastet vi derfor ned et Excel-ark fra Fiskeridirektoratet med fartøyene som hadde fått snøkrabbekvoter.

Rederne pekte på en rekke fartøy de mente var verdt å undersøke. Under møtet fylte vi ut Excel-arket med fartøy og begrunnelser for hvorfor de mente kvotene var tildelt på feilaktig grunnlag. De malte med bred pensel om fiskefartøyene som fikk snøkrabbekvoter, blant annet om en rustholk fra Gran Canaria.

Under kan du se et anonymisert utdrag av Excel-arket med notater fra det innledende kildemøtet om snøkrabbekvoter.

Fartøy	Bør vi se på?	Beskrivelse fra kilder	Fisket snøkrabbe mellom 2022 og 2025?
A	Ja	Ikke en reell ombygging/investeringer til snøkrabbe. Hadde kontroll fra direktoratet, der de godkjente generelle oppgraderinger og utstyr som ikke er til snøkrabbe. Eksempler er platefrysere, ekkolodd og krabbelys.	Nei
B	Nei	Ok tildeling	Ja
C	Ja	Gammel båt som ikke er brukt til fiske på mange år. Aldri brukt til snøkrabbe. Ombyggingskostnader ikke spesifikt til snøkrabbe. Store kostnader for å få den brukbar, som ny lugarer. Snøkrabbekvoten skal nå selges.	Nei

Notatet var en effektiv måte å systematisere informasjon vi kunne sjekke. Dette ble sentralt i det videre arbeidet med konkrete saker.

Blant fiskere går mye av informasjonen gjennom jungeltelegrafene og flittig telefonkontakt. Informasjonen rederne hadde om de enkelte båtene var svært detaljert, men de hadde lite dokumentasjon.

Ut fra hypotesene fra møtet startet arbeidet med å hente inn søknadsdokumenter, sjekke hva som var meldt inn av ombygginger av fiskefartøylene og kartlegge fartøyenes fiskeriaktivitet.

2.9 KI: Slik fant vi fiskebåter som ikke fisket

En av påstandene fra møtet med fiskerne, var at snøkrabbekvoter gikk til fiskebåter som ikke fisket. Vi startet derfor med å kartlegge fiskeriaktiviteten til de som fikk kvotene.

Fra arbeidet med kvotehandlene i 2023 visste vi at seddeldatabasen hos Fiskeridirektoratet ga detaljert informasjon om dette. Problemet var at seddeldatabasen var for stor for Excel, slik at vi måtte ha hjelp fra en utvikler. Da vi jobbet med snøkrabbekvotene i 2025, hadde ChatGPT gjort kunstig intelligens lett tilgjengelig i journalistisk arbeid.

Dette måtte vi bruke, og vi så raskt at det nye verktøyet fungerte utmerket. Vi kunne nå bearbeide og innhente data selv. Arbeidet ble raskere og mindre ressurskrevende.

ChatGPT er dårlig egnet til å behandle data. Løsningen var å få kunstig intelligens til å skrive en kode i Python som behandlet dataene. Vi ønsket å hente ut informasjonen i seddeldatabasene og lagre det i et Excel-ark for hvert av fartøylene. Det ville gi oss en detaljert oversikt over alle fartøyenes fiskeriaktivitet.

Det er flere måter å skrive instruksjoner, altså prompter, til ChatGPT. Det er avgjørende at journalisten gir detaljert informasjon om operasjonen som skal gjøres. Uklare prompter gjør at ChatGPT gjetter hva journalisten vil gjøre, og dermed kan man få uønskede resultater.

Slik bygde vi opp prompten for å hente ut fiskedata:

```
Jeg ønsker en Python-kode som henter ut seddeldata fra følgende filer:  
2016: '/Users/fangstdata_2016.csv.zip',  
(...)  
2025: '/Users/fangstdata_2025.csv.zip',  
Jeg ønsker en fil hvor hver av de følgende fartøyene. Identifiser ut fra variabelen kallesignal i seddeldata. Jeg ønsker  
et datasett for hvert av fartøyene med følgende kallesignal:  
'LIVI', 'JXSR', (...).  
Lagre de sammenslåtte dataene i samme mappe som en Excel-fil.
```

Da vi kjørte koden ChatGPT ga oss, fikk vi feilmeldinger i Python. Dette er vanlig når du bruker ChatGPT til å skrive koder. Men vi fant effektive løsninger på dette, som fungerer i de fleste tilfeller.

Vi limte feilmeldingene fra Python inn i ChatGPT og ba om å få rettet koden. Vi fikk da en ny kode, men også denne koden ga feilmeldinger. Det er viktig å lese feilmeldingene, for å gi ChatGPT mulighet til å justere koden effektivt. Feilmeldingen vi nå fikk viste at Python ikke klarte å lese informasjonen i datasettet.

Løsningen var å lime inn et uttrekk fra datasettet i ChatGPT. Ut fra dette ble koden justert slik at den tok høyde for formateringen i datasettet. Koden vi fikk nå kjørte og ga oss datafiler for båtene vi var interessert i. Da vi sjekket filene, så vi at vi hadde fått ut dataene vi ønsket.

Dette var vellykket: Vi så at metodikken med å lime inn feilmeldinger og uttrekk fra datasettene var en effektiv måte å rette koder i ChatGPT.

Vi lagret denne koden, slik at vi senere kunne laste ned ferske data og oppdatere regnearkene for båtene for leveringer etter vi først gjorde uttrekket.

Vi satt nå med datasettene vi trengte. Med datasettene for hver båt, kunne vi nå enkelt sjekke fiskeriaktiviteten til fartøyene vi var interesserte i. Her så vi at flere av fiskefartøyene som fikk snørabbekvoter ikke var benyttet til fiske de siste årene.

2.10 Radiokallesignaler

En ting som er viktig for å gi gode prompter for databehandling med ChatGPT, er at du kjenner dataene som skal behandles. Problemet vi støtte på var at båter ofte skifter navn. Men en variabel er konstant for fartøyene over tid: radiokallesignalet. Dette er en unik ID sammensatt av fire bokstaver. Vi la derfor inn at koden skulle gjøre uttrekket ut fra kallesignalene til fiskefartøyene vi var interesserte i.

Fiskebåter som ikke fisket fikk altså gratis snøkrabbekvoter. Neste steg var å finne ut hva snøkrabbekvotene faktisk ble solgt for. Vi hadde kildeinformasjon om at flere av disse var solgt eller var i ferd med å videreselges. Et problem med å jobbe med kjøp og salg av kvoter, er at det tar lang tid før handler blir registrert. Det er ingen offentlig informasjon om pris, og rederne ville heller ikke oppgi tall.

Løsningen ble å ringe til gamle og nye kilder. Gjennom denne kontakten fikk vi høre at salgsverdien for snøkrabbekvotene var mellom 135 og 200 millioner kroner. Disse summene samsvarte med fiskeripressens tall, som også var basert på lukka kilder.

Dette resulterte i at vi kunne lage saken «Fiskebåter som ikke fisker soper inn på gratis kvoter fra staten». Her dukket også Carl Aamodt opp igjen. Han var fiskeren som tjente mer jo mindre han fisket. Denne gangen var han kjøper av en snøkrabbekvote fra en av båtene som ikke ble brukt til fiske.

2.11 Innsyn i kvitteringer

Det neste vi ønsket å finne ut av, var hvilke ombygginger til snøkrabbefiske fartøyene faktisk hadde gjort. De opprørte rederne vi hadde snakket med innledningsvis mente at flere ombygginger ikke var til snøkrabbe.

Vi trengte det formelle grunnlaget for at fiskefartøyene fikk snøkrabbekvotene. Dette kunne vi finne ved å søke innsyn i søknadene, vedtakene og kvitteringene/dokumentasjonen på ombyggingene. Fiskeridirektoratet var de som hadde behandlet søknadene. Vi ba derfor om innsyn i alle dokumenter knyttet til tildelingen av snøkrabbekvotene.

Direktoratet svarte at det var enklere å behandle kravet dersom vi søkte om innsyn i de aktuelle dokumentene i elInnsyn. En fordel med å søke innsyn via elInnsyn i stedet for en skriftlig innsynsbegjæring for alle fartøyene, var at vi kunne følge med og søke innsyn i nye dokumenter på saksnumrene til fartøyene vi var interessert i.

Fiskeridirektoratet ga innsyn i dokumentene vi ba om. Dette inkluderte kvitteringer, bilder av fiskefartøyene og kontrakter med verft og leverandører. Noe informasjon var sladdet begrunnet i taushetsplikt.

Vi visste at flere av fartøyene som fikk kvoter fikk først avslag fra Fiskeridirektoratet, men fikk tildelt snøkrabbekvote etter klage til Nærings- og fiskeridepartementet. Vi sendte derfor tilsvarende innsynsbegjæring til Nærings- og fiskeridepartementet. Grunnen var at vi ville vite hvorfor departementet godkjente søknader om snøkrabbekvoter som direktoratet avsto.

I likhet med Fiskeridirektoratet ga de innsyn i de dokumentene vi ba om. En bonus var at ulik innsynspraksis for sladding hos offentlige etater ga mer informasjon. Departementet ga oss informasjon som Fiskeridirektoratet hadde sladdet.

2.12 En landkrabbe leser kvitteringer

Vi satt nå med detaljert dokumentasjon om grunnlaget for alle snøkrabbeombyggingene. En rød tråd for de som fikk snøkrabbekvoter var at de hadde oppgitt investeringer på over 7 millioner kroner. Men i hvor stor grad var det investeringer for snøkrabbefiske som ga kvotene?

Kvitteringene fra søknadene ga detaljert informasjon om hvilke ombygginger som var gjort. Problemet for en landkrabbe var å forstå hva forskjellig utstyr på et fiskefartøy faktisk brukes til. For å forstå dette snakket vi med redere, skipsmeglere og forskere. Siden kvitteringene var offentlige dokumenter, valgte vi å dele dem med kilder som ønsket å se på disse.

Flere av kildene mente at store deler av kostnadene ved enkelte fartøy ikke var spesifikke ombygginger til snøkrabbefiske. Ingen av dem vi snakket med ville uttale seg offentlig om spesifikke fiskefartøy. Likevel var disse samtalene nyttige. Kildene pekte på utstyr de reagerte på at myndighetene godkjente som snøkrabbeinvesteringer.

Blant det de pekte på som ikke spesifikt for snøkrabbefiske var ekkolodd (som ikke kan brukes til å finne krabbe), oppgraderinger av lugarer og dekkslus.

Ett av fartøyene vi så på ombyggingen til var «Sørøyfisk». Store deler av kostnadene deres som ble godkjent som snøkrabbeombygging var et fryseanlegg, som egentlig er til flatpakking av fisk. Men brukte de den likevel til snøkrabbe?

Svaret på dette fant vi i sedlene vi allerede hadde. Sedlene hadde informasjon om hvordan fisk- og skalldyr blir konservert. De viste at «Sørøyfisk» kun hadde levert

levende snøkrabbe. Ut fra dette kunne vi sannsynliggjøre at store deler av ombyggingen til «Sørøyfisk» ikke var for snøkrabbe. Nå kunne vi skrive saken «Fikk enorme krabbeverdier med treskruer, muttere, lyskastere og covid-tester».

I denne saken kunne vi også vise at fiskefartøy som allerede hadde fisket snøkrabbe ikke fikk kvoter. Grunnen var at myndighetene mente de ikke hadde brukt nok penger på snøkrabbeombygginger.

Myndighetenes praktisering av hva som er snøkrabbeinvesteringer og hva som er generelle oppgraderinger er utgangspunkt for flere søksmål mot staten.

2.13 Kryssjekken myndighetene ikke gjorde

Flere av fartøyene som fikk kvoter, ble altså ikke brukt til snøkrabbefiske. Det fremsto merkelig, siden de hadde skulle ha gjort store investeringer og hadde full anledning til å delta i snøkrabbefiske. Kilder mente flere fartøy ikke var bygd om innen fristen i 2022. Dette måtte vi undersøke.

Alle betydelige ombygginger og endringer på fiskefartøy skal meldes inn til Sjøfartsdirektoratet. Men hvilke dokumenter trengte vi? I elnnsyn var det en enorm mengde dokumenter på hvert eneste skip, og det var vanskelig å vite hvilke dokumenter som var relevante.

Vi ba derfor om et bakgrunns møte med Sjøfartsdirektoratet for å vite hvilke dokumenter som viser hvilke endringer som gjøres på fartøy. Der pekte de på dokumentet som ble avgjørende for oss: ombyggingsmeldinger. Dette dokumentet skal sendes inn for alle ombygginger eller endringer på et skip. Det viser også når og hvor endringene er gjort.

Kravet for å få snøkrabbekvoter var at ombygginger måtte være gjort før 16. mai 2022. Vi så likevel at flere fiskefartøy oppga datoer for ombygginger som var lenge etter fristen.

Et annet funn var at flere fartøy mangler ombyggingsmeldinger, selv om dette er et krav fra Sjøfartsdirektoratet. Dette var avgjørende funn.

Dermed kunne vi skrive saken «Staten ga gratis kvote til 41 år gammel rustholk fra Gran Canaria». Her kunne vi blant annet skrive om fiskefartøyet «Edna Synnøve». Ombyggingsmeldingen deres rapporterte om ombygging til snøkrabbefiske våren 2024, nesten to år etter ombyggingsfristen.

For å vise hvilken tilstand fiskefartøyet var i før ombyggingen, søkte vi opp fartøyet på Marine Traffic. Her kan alle laste opp bilder av fartøy. Brukere kan også kontakte hverandre direkte via Marine Traffic, og mange deler gjerne bilder med media.

Basert på sakene vi nå hadde lurte vi på om myndighetene hadde kontrollert informasjonen i søknadene om snøkrabbekvoter. Da vi spurte Nærings- og fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet om de hadde sjekket ombyggingsmeldingene, svarte begge til slutt at de ikke hadde gjort dette. Fiskeriministeren uttalte at rederier i ytterste konsekvens kunne miste snøkrabbekvotene om de hadde sendt inn feilaktig informasjon.

2.14 Sporing av skip

Vi opplevde flere ganger at rederier ikke svarte på våre spørsmål. For oss fremsto det som underlig. Det er uansett vårt ansvar å ettergå om hypoteser og dokumenter er korrekte. I tilfellet med «North Atlantic» svarte ikke rederiet.

Ombyggingsmeldingen deres viste at snøkrabbeombyggingen ble startet i slutten av 2023, lenge etter fristen. For å sjekke om dateringen på ombyggingsmeldingen var riktig, ønsket vi å se hvor fartøyet befant seg i 2022 og 2023.

Alle fartøy er pålagt å ha på AIS-sender, som viser hvilken posisjon fartøyet har til enhver tid. For norske fartøy lagres disse dataene hos Kystverket, og de kan lastes ned av alle. Problemet er at hvert fartøy har et stort antall registreringer i døgnet, slik at du får en enorm mengde data.

Vi brukte derfor ChatGPT til å skrive en kode i Python som kun beholdt én linje per døgn. Vi kunne nå plote inn koordinatene til fartøyet i Google Maps. De viste at fartøyet frem til 2023 lå fortøyd ved et lagerbygg i Ålesund.

Først i slutten av 2023 dro skipet til verftet, viste posisjonsdataene. Denne datoen samsvarte med ombyggingsmeldingen. Ut fra dette kunne vi skrive at «North Atlantic» først startet ombyggingen til snøkrabbefiske i slutten av 2023. Selv om rederiet ikke svarte på henvendelsene, kunne vi dokumentere at «North Atlantic» startet snøkrabbeombyggingen halvannet år etter ombyggingsfristen.

2.15 Informasjon utenfor postlister og databaser

I arbeidet med snøkrabbesakene, fikk vi gjennom kilder høre flere oppsiktsvekkende historier om hvordan redere sikret de verdifulle snøkrabbekvotene.

En av historiene gjaldt fiskefartøyet «Munin». Det holdt på å miste statusen som fiskebåt, siden det ikke oppfylte kravet om tilleggssfiske ved siden av snøkrabbe. For å innfri dette kravet, måtte de fiske reker. Historien vi fikk høre var at de hadde blitt anmeldt av Fiskeridirektoratet for en fiktiv rekefangst. Gjennom kildearbeid fikk vi høre at dette skjedde utenfor Ålesund i starten av 2023.

Vi fant ingen dokumenter om dette i postlistene. Vi ba derfor Fiskeridirektoratet om innsyn i alle dokumenter knyttet til anmeldelse av rederiet knyttet til fartøyet. Dokumentene var i utgangspunktet unntatt offentlighet etter offentlighetsloven § 24, for punktet som gjelder mulige lovbrudd i saker som ikke er avgjort. I slike tilfeller lønner det seg likevel å søke innsyn, siden du kan få dokumentene når saken er avgjort.

Da vi ba om innsyn var saken avsluttet, og vi fikk dokumentene knyttet til anmeldelsen. Saken resulterte i en bot. I saksdokumentene fikk vi flere detaljer om hvordan myndighetene avslørte at «Munin» forsøkte å levere uspiselige reker de hadde kjøpt av andre. I anmeldelsen ble det lagt ved en rekke bilder av uspiselige reker som vi brukte som dokumentasjon i saken.

Men «Munin» fikk tross dette en til sjanse av fiskerimyndighetene til å vise at de kunne fiske reker, viste dokumenter mellom rederiet og Fiskeridirektoratet. Denne gangen måtte de bevise at båten kunne fiske reker med en inspektør om bord.

Fangstsedlene viste at de etter to dager på havet leverte 32 kilo reker levert til Karls Fisk & Skalldyr, som gjorde at de senere sikret seg en svært verdifull snøkrabbekvote. Da vi ringte fiskehandleren Karl Alberth Hansen lo han og sa at «Fangsten utgjorde ikke mer enn et par plastposer reker».

Vi ble også fortalt av kilder at fiskefartøyet «North Atlantic» sikret snøkrabbekvoter med å fange noen få sel utenfor Grønland. Problemet er at det ikke finnes noen åpne registre over selfangst. Vi ba derfor Fiskeridirektoratet om innsyn i all selfangst knyttet til «North Atlantic».

Innsynet vi fikk viste at «North Atlantic» hadde dratt helt til Grønland for å fange fire sel. Dette sikret at de kunne søke om den svært verdifulle snøkrabbekvoten. Den fikk de.

3.0 Kildearbeid

Fiskerinæringen er et relativt lite miljø. Det gjør at mange har god oversikt over de andre i næringen, som gjør at du kan få mye og detaljert informasjon fra gode

kilder. En utfordring med dette, er kildesmitte. Vi har derfor vært forsiktig med hva vi kan si, og bedt redere vi snakker med å holde tilbake. Likevel har vi flere ganger fått referert fra en kilde hva vi har sagt til en helt annen kilde.

Vi vet også at rederier vi har sett på har visst om dette før vi tok kontakt. I vårt arbeid har ikke dette vært et stort problem, siden kildeinformasjonen som hovedregel ble brukt som utgangspunkt for å innhente og forstå dokumentasjon.

Et dilemma vi stod overfor var at kilder ønsket å se på dokumentasjonen vi hadde for å kunne hjelpe oss med å forstå dem. Dette var nyttig siden vi snakket om tekniske beskrivelser av ombygginger av fiskefartøy. Linjen vi la oss på her, var at dokumentasjon som hovedregel kunne deles hvis det var dokumenter som lå åpent eller de uansett ville fått innsyn i selv.

Vanligvis har bedrifter som omsetter for hundrevis av millioner store administrasjoner og egne kommunikasjonsavdelinger. For fiskerederier er det ikke slik. Du kan for eksempel ikke forvente å få svar på e-post. Selv om de er spredt langs hele kysten, har det stor verdi å møte kilder ansikt til ansikt først.

Å lære seg stammespråket er en annen stor fordel, for å vise at du forstår litt av det du snakker om. Hvis du vet forskjellen på linefiske og snurrevad, har du kommet et stykke på vei. Og når du først har vist at du er interessert og kan litt, kan du spørre så dumt du vil.

Utad er fiskerinæringen lukket. Ved å jobbe med saksfeltet over tid har vi fått flere og flere kilder. Vi erfarte at når du først er inne i varmen, er du virkelig inne.

4.0 Spesielle erfaringer

I dette avsnittet skal vi gå gjennom hvordan sakene ble mottatt fra publikum og motstanden sakene har møtt.

4.1 Kompliserte saker – stor interesse

Vi jobbet mye med pedagogikk i tidvis kompliserte saker. Før publisering brukte vi mye tid på å sammen jobbe oss gjennom titler, innganger, tekst og bilder. Dette gruppearbeidet ga gode resultater. Flere av sakene toppet leserstatistikkene på [NRK.no](https://www.nrk.no) og leserne hang godt med og engasjerte seg.

Sakene om kvotehandler og snøkrabbe har nådd bredt, med alt fra debatter i Dagsnytt 18 til leserinnlegg i en rekke aviser (og harselas med myndighetenes håndtering i Nytt på Nytt).

4.2 Motstand

Det er enorme pengesummer som står på spill i kvotesystemet. Å skrive saker om kvoter utløser derfor tidvis sterk motstand. Vi har opplevd at kilder har blitt ringt for å trekke sitater de har gitt til NRK.

I deler av fiskerimiljøet har flere redere nektet å svare på telefon og e-post. Det har gjort arbeidet vårt krevende, spesielt siden flere av dem hadde krav på samtidig imøtegåelse. Dette har stilt ekstra store krav til dokumentasjonen vår.

Ofte har det vært vanskelig å få ekspertkilder til å uttale seg. Det er få som har fiskeri som ekspertområde, og mange gjør oppdrag for næringen og myndighetene. Derfor har de ikke ønsket å uttale seg til media, der de peker på habilitetshensyn. En annen utfordring er at noen ekspertkilder ikke vil kommentere analyser de ikke har gjort selv.

4.3 Organisering

Dette prosjektet er et samarbeid mellom gravegruppa og økonomi- og politikkkredaksjonen i NRK Nyheter. Prosjektgruppa har bestått av to reportere og én arbeidsleder. Hoveddelen av arbeidet har pågått i 2025, parallelt med annet arbeid. Dette er første gang vi leverer metoderapport for dette prosjektet.

Å dekke en problemstilling over tid har vært viktig for å få kilder i en lukket næring.

De ferskeste sakene om snøkrabbekvotene ble publisert i desember 2025. Dette er et pågående prosjekt.

5.0 Konsekvenser

Etter saker om salg av snøkrabbekvotene har fiskeriminister Marianne Sivertsen Næss igangsatt en gjennomgang av kvotesystemet. I kjølvannet av NRKs saker og uroen i næringen og det politiske miljøet, har regjeringen hentet frem en snart seks år gammel rapport fra Riksrevisjonen om svakheter i kvotesystemet.

Næss peker også på NRKs saker om den kraftige gjeldsveksten og økte kvotepriser når kvotesystemet nå skal gjennomgås.

I flere runder har kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget vist til NRKs saker om snøkrabbekvoter. De har startet undersøkelser av statsrådets håndtering av gratiskvotene.

Det har kommet en rekke sterke reaksjoner fra Stortinget. De kommer også fra partier som ikke har vært kritiske til kvotesystemet tidligere, og som nå engasjerer seg etter at kvotesystemet havnet på den nasjonale dagsordenen.

6.0 Publiserte saker:

9. mars 2023:

- Nett: Styrtrike redere skviser unge fiskere
 - <https://www.nrk.no/norge/styrtrike-redere-haver-inn-gigantbelop--unge-fiskere-slipper-ikke-til-1.16263352>
- TV (Dagsrevyen): <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA19030923&t=1153s>

20 mars 2023:

- Nett: Eksplosiv gjeldsvekst hos fiskeritoppene
 - <https://www.nrk.no/norge/nrk-kartlegging-eksplosiv-gjeldsvekst-hos-fiskeritoppene-1.16283148>
- Radio (Nyhetsmorgen): <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA05032023&t=137s>

26. juni 2023:

- Nett: Fiskeren som tjente mer jo mindre han fisket
 - <https://www.nrk.no/norge/fiskeren-som-tjente-mer-jo-mindre-han-fisket-1.16160173>

28. juni 2023

- Nett: Krever grep mot fiskeredernes milliardhandler: – Stortinget har sovet i timen
 - <https://www.nrk.no/norge/krever-grep-mot-fiskeredernes-milliardhandler--stortinget-har-sovet-i-timen-1.16462647>

5. juli 2023

- Nett: Fiskere tjener enorme beløp på kvotehandel: – Ikke noe gærent
 - <https://www.nrk.no/norge/fiskere-tjener-enorme-belop-pa-kvotehandling--ikke-noe-gaerent-1.16470981>
- Radio: <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA05032023&t=137s>

3. juli 2025

- Nett: 32 kilo reker og en uspiselig fangst: Slik sikret rederbrødre 100-millionerskuppet
 - <https://www.nrk.no/norge/32-kilo-reker-og-en-uspiselig-fangst-slik-sikret-rederbrodre-100-millionerskuppet-1.17463906>

10. juli 2025

- Radio (Nyhetsmorgen): Selger snøkrabbekvoter de fikk gratis
 - <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA05071025>

11. juli 2025

- Nett: Tjener rått på gratiskvoter fra staten: – Dypt sjokkert
 - <https://www.nrk.no/norge/tjener-ratt-pa-gratiskvoter-fra-staten--dypt-sjokkert-1.17481016>

15. november 2025

- Nett: Fiskebåter som ikke fisker soper inn på gratis kvoter fra staten

- <https://www.nrk.no/norge/fiskebater-som-ikke-fisket-soper-inn-pa-g-ratis-kvoter-fra-staten-1.17467624>

21. november 2025:

- Radio (Nyhetsmorgen): Storm mot fiskeriminister
 - https://www.nrk.no/norge/fikk-enorme-krabbeverdier-med-treskruer_-muttere_-lyskastere-og-covid-tester-1.17492540

22. november 2025

- Nett: Fikk enorme krabbeverdier med treskruer, muttere, lyskastere og covid-tester
 - https://www.nrk.no/norge/fikk-enorme-krabbeverdier-med-treskruer_-muttere_-lyskastere-og-covid-tester-1.17492540

10. desember 2025:

- Nett: Staten ga gratis kvote til 41 år gammel rustholk fra Gran Canaria
 - <https://www.nrk.no/norge/staten-ga-gratis-kvote-til-41-ar-gammel-rustholk-fra-gran-canaria-1.17668785>

14. desember 2025

- TV (Kveldsnytt): Snøkrabbe
 - <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA23121425&t=216s>

16. desember 2025:

- Nett: Beskylder regjeringen for «snøkrabbe-bingo»
 - https://www.nrk.no/norge/beskylder-regjeringen-for-_snokrabbe-bingo_-1.17693028